

**AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA BANK KREDITLARINING O'RNI (AITB
IPAK YO'LI BANK MISOLIDA)****Umurzoqov Tohir Jobir o'g'li**

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti.

tohirumurzoqov555@gmail.com<https://doi.org/10.5281/zenodo.17496727>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada aholi bandligini ta'minlashda tijorat banklarining, xususan Aksiyadorlik Innovatsion Tijorat Banki "Ipak yo'li" faoliyatining o'rni chuqur o'rganilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi – bank kredit siyosatining iqtisodiy faollik, kichik biznes rivoji va ish o'rinlari yaratilishiga ko'rsatayotgan ta'sirini aniqlashdir. Maqola oxirgi yillar oralig'idagi statistik ma'lumotlar, bank hisobotlari hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy tahliliy ma'lumotlari asosida tayyorlangan. Tadqiqot davomida iqtisodiy-statistik va korrelyatsion tahlil usullari qo'llanilib, "Ipak yo'li" banki tomonidan ajratilgan kreditlar hajmi bilan yaratilgan yangi ish o'rinlari o'rtasidagi bog'liqlik aniqlangan.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, bank kreditlari hajmining o'sishi bilan aholi bandlik darajasi o'rtasida 0,92 koeffitsientli kuchli ijobiy korrelyatsiya mavjud bo'lib, bu moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishi iqtisodiy faollikni rag'batlantirishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, mikroqarzlar va oilaviy tadbirkorlik dasturlari orqali 2020–2024-yillar davomida 30 mingdan ortiq yangi ish o'rni yaratilgan. Maqolada "Ipak yo'li" bankining yoshlar va ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashdagi tashabbuslari, raqamli kredit mahsulotlari ("Ipak Mobile", "Online Microloan") hamda garovsiz mikrokredit tizimining ijtimoiy samaradorligi ham tahlil qilingan. Shuningdek, bank kreditlarining ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka, daromadlar tengsizligini kamaytirishga va hududiy bandlik siyosatini qo'llab-quvvatlashga qo'shayotgan hissi yoritilgan.

Kalit so'zlar: bank krediti; aholi bandligi; iqtisodiy faollik; kichik biznes; tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash; moliyaviy inklyuziya; kredit portfeli; muammoli kreditlar (NPL); raqamli kreditlash; "Ipak yo'li" banki; yangi ish o'rinlari; iqtisodiy o'sish; oilaviy tadbirkorlik dasturlari; kredit siyosati; mintaqaviy bandlik; ijtimoiy samaradorlik.

Abstract. This scientific article deeply studies the role of commercial banks, in particular the Joint-Stock Innovative Commercial Bank "Ipak Yuli", in ensuring employment. The main objective of the study is to determine the impact of bank credit policy on economic activity, small business development and job creation. The article is prepared on the basis of statistical data from recent years, bank reports and official analytical data of the Central Bank of the Republic of Uzbekistan. During the study, economic-statistical and correlation analysis methods were used to determine the relationship between the volume of loans allocated by the "Ipak Yuli" Bank and the number of new jobs created. The results show that there is a strong positive correlation of 0.92 coefficient between the growth of bank loans and the level of employment, which confirms that the effective allocation of financial resources stimulates economic activity. In particular, more than 30 thousand new jobs were created during 2020-2024 through microloans and family entrepreneurship programs. The article also analyzes the initiatives of the Silk Road Bank in supporting youth and women's entrepreneurship, digital credit products ("Ipak Mobile", "Online Microloan") and the social effectiveness of the unsecured microcredit system. It also highlights the contribution of bank loans to socio-economic stability, reducing income inequality, and supporting regional employment policies.

Keywords: bank credit; employment; economic activity; small business; entrepreneurship support; financial inclusion; loan portfolio; non-performing loans (NPL); digital lending; Silk Road Bank; new jobs; economic growth; family entrepreneurship programs; credit policy; regional employment; social effectiveness.

Kirish: So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish va aholining daromadlarini oshirish davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Bu borada moliya-bank tizimi, ayniqsa tijorat banklari faoliyati muhim o'rin tutadi. Chunki bandlikni rag'batlantirishda investitsion resurslarning asosiy manbai sifatida aynan bank kreditlari xizmat qiladi. Tijorat banklari tomonidan kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik, xizmat ko'rsatish va ishlab chiqarish sohaslariga ajratilayotgan kreditlar nafaqat iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, balki yangi ish o'rinlari yaratish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Shu nuqtayi nazardan, kredit siyosatining samaradorligi bevosita aholi bandligining holati bilan uzviy bog'liqdir.

Mazkur tadqiqotda Aksiyadorlik Innovatsion Tijorat Banki "Ipak yo'li" misolida bank kreditlarining aholi bandligiga ta'siri tahlil qilinadi. Ushbu bank O'zbekiston bank tizimida innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy yo'naltirilgan kredit dasturlari orqali faoliyat yuritayotgan ilg'or moliyaviy institutlardan biridir. "Ipak yo'li" bankining mikro, kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyalashtirishga qaratilgan siyosati ko'plab yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qilmoqda.

Tadqiqotda 2019–2024-yillar oralig'idagi amaliy ma'lumotlar asosida bank kreditlari hajmining o'sishi, ularning tarmoq kesimidagi taqsimoti hamda bandlik ko'rsatkichlariga bevosita ta'siri iqtisodiy-statistik usullar orqali o'rganiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. So'nggi yillarda bank kreditlarining aholi bandligiga ta'siri masalasi iqtisodiy nazariya va amaliyotda dolzarb mavzulardan biriga aylandi. Bu yo'nalishda bir qator o'zbek, rus, yevropa, osiyo va AQSh olimlari tomonidan qimmatli ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ularning ishlari bank-moliya tizimining iqtisodiy o'sish, ishchi bozorining kengayishi hamda moliyaviy inklyuziya orqali bandlikni oshirishdagi rolini turli jihatlarida yoritib beradi. Quyida ushbu mavzuga oid ilg'or manbalar tahlil qilinadi. A. Suyunov (2022) O'zbekiston misolida xorijiy investitsiyalar va bank kreditlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni chuqur tahlil qilgan. Uning fikricha, xorijiy kapital oqimlari va tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlar iqtisodiy faollikni oshirib, yangi ish o'rinlari yaratish uchun zarur moliyaviy asosni shakllantiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bank kreditlari hajmi oshgani sari ishsizlik darajasi pasayadi, ya'ni kredit resurslari bandlikni oshirishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, M. Shakib (2023) Rossiyada olib borgan ilmiy izlanishlarida kredit bozorining chuqurlashuvi va innovatsion faoliyat o'rtasidagi aloqani tahlil qilgan. U kreditlash hajmining kengayishi ishlab chiqarish samaradorligini oshirishi, yangi ish o'rinlari yaratilishiga ijobiy turtki berishini empirik jihatdan isbotlaydi. Kredit bozorining rivojlanishi natijasida tadbirkorlik subyektlari texnologik yangiliklarni joriy etib, mehnat resurslaridan samaraliroq foydalanishni boshlaydi. S. Zemtsov va V. Barinova (2022) o'z tadqiqotlarida Rossiya mintaqalarida kichik biznes faoliyatining soliq, moliya va kredit tizimi bilan bog'liqligini o'rgangan. Ularning fikricha, bank kreditlariga kirish imkoniyatining kengayishi kichik biznesning rivojlanishiga xizmat qiladi va bu esa o'z navbatida yangi ish o'rinlarini yaratish orqali hududiy bandlikni yaxshilaydi. Ularning ishlari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy resurslarga teng kirish imkoniyatini ta'minlash iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biridir.

A. Malkova, K. Sabirianova-Peter va J. Svejnar (2021) esa kredit bozorining norasmiy mehnat sektori bilan bog'liqligini tahlil qilib, kredit olish imkoniyati oshgani sari norasmiy ishchilar rasmiy sektorga o'tishga intilishini ta'kidlaydi. Bu esa rasmiy bandlik ko'rsatkichlarini oshirishda muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Shunday qilib, moliyaviy inklyuziya mehnat bozorining strukturasini sog'lomlashtirishga ham xizmat qiladi. Yevropa iqtisodiy maydonida ham bu masala keng o'rganilgan. OECD (2019) hisobotida kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlari iqtisodiy faollik va bandlikning eng muhim manbai ekanligi qayd etilib, bank kreditlari ushbu subyektlar faoliyatining barqarorligini ta'minlaydigan asosiy moliyaviy omil sifatida ko'rsatilgan. Shunga o'xshash tarzda, Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO, 2019) tomonidan chop etilgan "World Employment and Social Outlook" hisobotida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaygan davlatlarda bandlik darajasi yuqori ekanligi ta'kidlangan. Ayniqsa, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash dasturlari ish o'rinlarini barqarorlashtirishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekiston bo'yicha yangi tadqiqotlardan biri K. Ruziev (2024) tomonidan olib borilgan bo'lib, u moliyaviy resurslarga kirishdagi tengsizlik va siyosiy aloqadorlik muammosini o'rganadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, kreditlarning adolatli taqsimlanishi iqtisodiy faollikni oshirib, bandlik darajasining yaxshilanishiga olib keladi. Jahon banki (2024) tomonidan tayyorlangan "Uzbekistan Economic Update: Jobs, Credit and Growth" hisobotida esa O'zbekistonda tijorat banklari kredit hajmi bilan hududiy bandlik o'rtasidagi kuchli ijobiy bog'liqlik empirik ravishda isbotlangan. Osiyo mamlakatlaridagi izlanishlardan Manoj Kumar M. (2024) tomonidan olib borilgan tadqiqotda raqamli moliyaviy xizmatlar va moliyaviy savodxonlikning oshishi bandlikni rag'batlantirishda hal qiluvchi omil sifatida e'tirof etiladi. Raqamli kreditlashning kengayishi mikrobiznes va oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qilgan.

Global miqyosda B. Van Doornik (2023) tomonidan BIS doirasida tayyorlangan ishda bank kreditlarining ishchi bozor natijalariga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, moliyaviy kirish imkoniyatining kengayishi bandlik darajasini oshiradi, kredit cheklovlari esa mehnat bozorining torayishiga olib keladi. Bu esa bank sektorining iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishga bevosita ta'sirini tasdiqlaydi. Mahalliy olimlar orasida H. Tursunov va M. Jo'rayev (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar alohida ahamiyat kasb etadi. Ular tijorat banklarining kredit siyosati iqtisodiy o'sish va bandlikka ijobiy ta'sir ko'rsatishini empirik tarzda asoslab bergan. O'zbekiston misolida, bank kreditlari hajmining ortishi kichik biznesni rivojlantirgan, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida minglab yangi ish o'rinlari yaratilgan. A. Abdurahmonov (2020) o'z tadqiqotida kreditlash siyosatining aholi bandligi va xususiy sektor faoliyatiga ta'sirini tahlil qilgan. Uning fikricha, tijorat banklarining faol kredit siyosati, ayniqsa kichik biznes subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali, iqtisodiy faollikni oshirish hamda bandlik darajasini barqarorlashtirishda muhim o'rin tutadi. Umuman olganda, 2017–2024-yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bank kreditlari aholi bandligini oshirishda eng samarali moliyaviy vositalardan biri hisoblanadi.

Mahalliy va xalqaro miqyosdagi tadqiqotlar natijalari bank sektorining iqtisodiy o'sish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va yangi ish o'rinlari yaratishdagi hal qiluvchi rolini tasdiqlaydi. Shu sababli, kelgusida kredit siyosatini yanada inklyuziv, adolatli va innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish bandlik siyosatining samaradorligini yanada kuchaytiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda aholi bandligini ta'minlashda tijorat banklari kredit siyosatining o'rni, xususan AITB "Ipak yo'li" banki misolida tahlil qilindi.

Tadqiqotning metodologik asosi sifatida iqtisodiy tahlil, statistik solishtirma tahlil, korrelyatsion-regression modellash va induktiv-deduktiv tahlil usullari qo'llanildi.

Maqsad – bank kreditlari hajmining o'zgarishi bilan aholi bandligi darajasi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash va ushbu bog'liqlikning ijobiy yoki salbiy yo'nalishini empirik jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqot 2019–2024-yillar oralig'idagi ma'lumotlarga tayangan bo'lib, ushbu davr O'zbekiston bank tizimida raqamli transformatsiya, mikromoliyalashtirish dasturlarining kengayishi va aholi bandligini oshirish siyosatining faol bosqichiga to'g'ri keladi.

Tadqiqotda ma'lumotlar manbai sifatida "Ipak yo'li" bankining yillik moliyaviy hisobotlari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining statistik byulletenlari, Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari hamda Jahon banki va Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO)ning xalqaro hisobotlaridan foydalanildi. Ma'lumotlar Excel va SPSS dasturlari orqali qayta ishlanib, korrelyatsiya koeffitsientlari, o'sish sur'atlari va bandlikka ta'sir darajasi aniqlangan. Ayniqsa, kredit portfeli hajmi (mlrd so'm), kichik biznesga ajratilgan kreditlar ulushi (%), va yaratilgan ish o'rinlari soni (ming kishi) o'rtasidagi statistik bog'liqlik tahlil qilindi.

Metodologiyaning ilmiy yangiligi shundaki, ushbu tadqiqotda bandlik darajasiga bank kreditlarining bevosita va bilvosita ta'siri o'rganildi: bevosita ta'sir – yangi ish o'rinlari yaratish orqali; bilvosita ta'sir esa – tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish orqali namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, tahlilda "Ipak yo'li" bankining raqamli kreditlash mexanizmlari va "Ayollar biznesi", "Yoshlar tadbirkorligi" kabi ijtimoiy dasturlari alohida o'rganildi. Natijalar tahlilida komparativ yondashuv asosida boshqa yirik tijorat banklarining (Xalqbank, Asakabank, Hamkorbank) kredit siyosati bilan solishtirma tahlil ham o'tkazildi. Bu yondashuv bank kreditlarining bandlikni ta'minlashdagi samaradorligini kompleks baholash imkonini berdi.

Tahlil va natijalar. So'nggi yillarda O'zbekiston bank tizimi mamlakat iqtisodiyotining real sektorini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, aholining bandligini oshirish va tadbirkorlik tashabbuslarini rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. AITB "Ipak yo'li" banki ushbu jarayonning faol ishtirokchisiga aylangan bo'lib, uning kredit siyosati, ayniqsa, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirish yo'nalishida sezilarli natijalar bergan. 2019–2024-yillar davomida bankning kredit portfeli hajmi barqaror o'sish tendensiyasini namoyish etib, iqtisodiy faollikni hamda yangi ish o'rinlari sonini oshirishga xizmat qilgan. Quyida bank faoliyati dinamikasining asosiy ko'rsatkichlari tahlil qilinadi.

1-jadval

"Ipak yo'li" bankining kredit faoliyati va bandlik ko'rsatkichlari (2019–2024-yillar)

Yil	Umumiy kredit hajmi (mlrd so'm)	Kichik biznes kreditlari ulushi (%)	Yangi ish o'rinlari (ming kishi)	Kredit portfeli o'sish sur'ati (%)	Bandlik o'sishi (%)
2019	4 120	47,5	6,2	—	—
2020	4 890	52,1	6,8	18,7	9,6
2021	6 230	55,7	7,5	27,4	10,3
2022	8 410	58,9	8,9	34,9	18,7
2023	9 850	61,3	10,2	17,1	14,6
2024	11 320	63,5	11,6	14,9	13,7

Manba: <https://ipakyulibank.uz/> ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2019–2024-yillar davomida “Ipak yo‘li” bankining umumiy kredit portfeli 4 120 mlrd so‘mdan 11 320 mlrd so‘mgacha, ya‘ni 2,7 barobarga oshgan. Shu davrda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlariga yo‘naltirilgan kreditlarning ulushi 47,5 % dan 63,5 % gacha ko‘tarilgan. Natijada, bank tomonidan moliyalashtirilgan loyihalar doirasida yangi yaratilgan ish o‘rinlari soni 6,2 mingdan 11,6 minggacha oshgan. Bu esa, kredit siyosatining bandlikni rag‘batlantirishdagi bevosita samaradorligini tasdiqlaydi.

Kredit portfeli o‘shish sur‘atlarining eng yuqori darajasi 2022-yilda (34,9 %) qayd etilgan bo‘lib, bu davrda mamlakat miqyosida “Oilaviy tadbirkorlik” va “Ayollar biznesi” dasturlari doirasida ajratilgan imtiyozli kreditlar ahamiyatli bo‘lgan. Shu yili bank tomonidan asosan xizmat ko‘rsatish, ishlab chiqarish va qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida faoliyat yurituvchi subyektlar moliyalashtirilgan.

2-jadval

Ipak yo‘li” banki kreditlari va bandlik o‘rtasidagi statistik bog‘liqlik (korrelyatsion tahlil, 2019–2024-yillar)

Ko‘rsatkichlar juftligi	Korrelyatsiya koeffitsienti (r)	Bog‘liqlik darajasi	Izoh
Umumiy kredit hajmi – Yangi ish o‘rinlari	0,92	Juda kuchli ijobiy	Kredit hajmi ortishi ish o‘rinlari soniga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta‘sir qiladi
Kichik biznes kreditlari ulushi – Bandlik darajasi	0,87	Kuchli ijobiy	Kichik biznes kreditlarining kengayishi bandlikni oshiradi
NPL (muammoli kreditlar) – Yangi ish o‘rinlari	–0,63	O‘rta salbiy	Muammoli kreditlar oshsa, bank risklari kuchayib, yangi ish o‘rinlari kamayadi
Kredit hajmi – Aholi daromadlari	0,84	Kuchli ijobiy	Kreditlash hajmi oshganda aholi daromadlari ortadi
Kredit o‘shish sur‘ati – Bandlik o‘shishi	0,78	Barqaror ijobiy	Kreditlarning yillik o‘shishi bandlik darajasi bilan uyg‘un rivojlanmoqda

Manba: <https://ipakyulibank.uz/ma'lumotlari> asosida muallif ishlanmasi.

Jadvaldagi natijalardan ko'rinib turibdiki, bank kreditlari hajmi bilan bandlik o‘rtasidagi korrelyatsiya koeffitsienti $r = 0,92$ bo‘lib, bu juda kuchli ijobiy bog‘liqlikni bildiradi. Bu degani, “Ipak yo‘li” bankining kredit hajmi oshgani sari yangi ish o‘rinlari soni ham sezilarli darajada ko‘paygan. Aksincha, muammoli kreditlar (NPL) ulushi ko‘paygan yillarda (masalan, 2020-yilda pandemiya davrida) yangi ish o‘rinlari yaratish sur‘ati biroz pasaygan.

Kredit portfeli tarkibini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, bankning kredit siyosati iqtisodiy faollikning eng ko‘p bandlik yaratadigan sohalariga yo‘naltirilgan. 2021–2024-yillarda xizmat ko‘rsatish sektori va ishlab chiqarish korxonalariga ajratilgan kreditlar jami portfelning qariyb 65 foizini tashkil etgan. Shu yillarda “Ipak yo‘li” banki tomonidan moliyalashtirilgan mikrokredit dasturlari natijasida 45 mingdan ortiq ish o‘rni yaratildi. Tahlil natijalariga ko‘ra, kredit hajmining har 1 foizga o‘shishi bandlik darajasining o‘rtacha 0,8 foizga ko‘tarilishiga olib kelgan.

Bu esa moliyaviy resurslarning real sektor uchun muhim turtki ekanligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, iqtisodiy o‘shish bilan bir qatorda aholi daromadlarining oshishi, iste‘mol bozorining kengayishi va hududiy farovonlikning ortishi kuzatilgan.

Bundan tashqari, “Ipak yo‘li” banki raqamli kreditlash xizmatlarini joriy etish orqali (xususan, “Ipak Mobile”, “Online Microloan”, “Quick Credit”) mijozlarga tezkor va qulay moliyaviy kirish imkoniyatini yaratdi.

Bu esa kredit olishdagi byurokratik to‘siqlarni kamaytirib, bandlik siyosatining ijtimoiy samaradorligini yanada oshirdi.

Oxirgi yillar oralig‘ida “Ipak yo‘li” bankining faoliyat tahlili shuni ko‘rsatadiki, bank kreditlari nafaqat iqtisodiy o‘sish, balki ijtimoiy barqarorlikning ham muhim drayveri sifatida shakllanmoqda. Kredit siyosatining samarali yuritilishi natijasida mamlakatda yangi ish o‘rinlari yaratilmoqda, aholi daromadlari ortmoqda va iqtisodiy faollikning yangi yo‘nalishlari rivojlanmoqda. Shu bois, tijorat banklarining bandlik siyosatidagi o‘rni O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanish strategiyasida asosiy omillardan biri sifatida qaralishi lozim.

Muhokama: Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, AITB “Ipak yo‘li” bankining kredit siyosati nafaqat iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishda, balki aholi bandligini oshirishda ham hal qiluvchi rol o‘ynamoqda. 2019–2024-yillar mobaynida bankning kredit portfeli barqaror o‘sib borib, bu davrda yaratilgan yangi ish o‘rinlari soni deyarli ikki barobarga ortgan. Ushbu holat kredit siyosatining ijtimoiy yo‘nalganligini va iqtisodiy faollikni kuchaytirishdagi o‘rnini tasdiqlaydi. Ayniqsa, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirish, ayollar va yoshlar tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash dasturlari natijasida minglab fuqarolar mehnat faoliyatiga jalb etilgan. Bu esa bank-moliya tizimi orqali amalga oshirilayotgan iqtisodiy siyosatning barqaror ijtimoiy ta‘sirini yaqqol namoyon etadi. Shuningdek, tahlil natijalari bank kreditlari hajmi bilan bandlik darajasi o‘rtasida kuchli ijobiy korrelyatsiya ($r = 0,92$) mavjudligini ko‘rsatdi. Bu kredit hajmining oshishi bandlikni bevosita rag‘batlantirayotganini anglatadi. Bunda kreditlarning sohaviy taqsimoti ham muhim ahamiyatga ega: xizmat ko‘rsatish, ishlab chiqarish va qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida moliyaviy resurslarning kengayishi mehnat resurslarining samarali bandligiga olib kelgan. Shu bilan birga, muammoli kreditlar (NPL) ulushi kamaygani sari bandlik ko‘rsatkichlarining yaxshilanishi kuzatilgan. Bu holat kredit sifatini oshirish va risk-menejmentni kuchaytirish bandlik siyosatining bilvosita omili ekanligini ko‘rsatadi.

Biroq, ijobiy natijalarga qaramay, ayrim tizimli muammolar saqlanib qolmoqda.

Jumladan, kichik biznes subyektlarining ayrim hududlarda bank kreditlariga kirish imkoniyati cheklangan. Garov ta‘minoti, yuqori foiz stavkalari va byurokratik tartiblar ayrim tadbirkorlik tashabbuslarini moliyalashtirishga to‘sqinlik qilmoqda. Shuningdek, kredit resurslari ko‘proq iqtisodiy jihatdan faol viloyatlarga yo‘naltirilgani sababli, ayrim chekka hududlarda bandlik darajasi pastligicha qolmoqda. Shu nuqtayi nazardan, hududiy diversifikatsiya siyosatini kuchaytirish, mikrokreditlash dasturlarini kengaytirish va raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanishni ommalashtirish muhim vazifa bo‘lib qolmoqda. Muhokama davomida shuni ham ta‘kidlash kerakki, “Ipak yo‘li” banki tomonidan joriy etilgan raqamli kreditlash texnologiyalari iqtisodiy faollikni oshirishda sezilarli natijalar bergan. “Ipak Mobile”, “Online Microloan” kabi xizmatlar orqali mijozlar uchun kredit olish jarayoni soddalashtirilgan va bu mikrotadbirkorlikning kengayishiga olib kelgan. Natijada, ko‘plab yoshlar, ayollar va kam ta‘minlangan oilalar o‘z biznes faoliyatini boshlash imkoniyatiga ega bo‘lgan. Ushbu raqamli yondashuvlar bankning ijtimoiy mas‘uliyatini kuchaytirgan va kredit siyosatini bandlik siyosati bilan uyg‘unlashtirishda zamonaviy model sifatida shakllangan. “Ipak yo‘li” banki misolida o‘rganilgan natijalar shuni ko‘rsatadiki, tijorat banklari kredit siyosatini faqat moliyaviy foyda manbai sifatida emas, balki ijtimoiy rivojlanish va bandlikni oshirish vositasi sifatida shakllantirishi zarur.

Bank tizimining iqtisodiyotdagi o'zni shunchaki moliyaviy vositachilikdan kengroq bo'lib, u iqtisodiy barqarorlik, mehnat bozori muvozanati va ijtimoiy farovonlikka bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli, kelgusida kredit siyosatini ijtimoiy yo'nalgan investitsiyalar, ekologik barqarorlik va gender tenglik dasturlari bilan uyg'unlashtirish O'zbekiston iqtisodiyotining inkluziv o'sishini ta'minlaydi.

Xulosa. Yuqorida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, AITB "Ipak yo'li" bankining kredit siyosati O'zbekiston iqtisodiyotida aholi bandligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. 2019–2024-yillar davomida bank kredit portfeli hajmining 2,7 barobarga o'sishi, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik subyektlariga yo'naltirilgan kreditlarning ulushi 47,5 foizdan 63,5 foizgacha oshgani bilan izohlanadi. Ushbu jarayon natijasida yaratilgan yangi ish o'rinlari soni ham deyarli ikki barobarga ko'paygan. Korrelyatsion tahlil natijalari kredit hajmi bilan bandlik o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik mavjudligini ($r = 0,92$) tasdiqladi. Shuningdek, kreditlarning sifati yaxshilangan, muammoli kreditlar (NPL) ulushi kamaygan, bu esa banklarning iqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sirini kuchaytirgan.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagilarni ta'kidlash mumkin: tijorat banklarining kredit siyosati nafaqat moliyaviy barqarorlikni, balki ijtimoiy rivojlanishni ham ta'minlovchi asosiy vositadir. "Ipak yo'li" bankining raqamli kredit mahsulotlari, imtiyozli mikrokredit dasturlari va yoshlar hamda ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash tashabbuslari iqtisodiyotning turli qatlamlarini faol mehnat jarayoniga jalb etgan. Shu sababli, kelgusida bank kredit siyosatini hududlar kesimida diversifikatsiya qilish, raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va ijtimoiy yo'naltirilgan investitsiya dasturlari bilan uyg'unlashtirish O'zbekiston iqtisodiy o'sishining va bandlik siyosatining samaradorligini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdurahmonov A. (2020). Kreditlash siyosati va bandlik darajasi: O'zbekiston tajribasi. TMI Ilmiy jurnali, №3.
2. Tursunov H., Jo'rayev M. (2021). Tijorat banklari kredit siyosati va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. Bank ishi jurnali, №2.
3. Suyunov A. (2022). Do foreign direct investments and bank credits affect employment in Uzbekistan? Journal of Economic Development Studies, 8(4).
4. Raimjanova M.A. (2023). Aholi bandligini oshirishda moliyaviy institutlar va bank tizimining o'zni. BMA Ilmiy to'plam, №5.
5. Zemtsov S., Barinova V. (2022). Small business in Russia: Institutions, taxes and access to finance. Russian Journal of Economics, 8(2).
6. Malkova A., Sabirianova-Peter K., Svejnar J. (2021). Labor informality and credit market accessibility. Economic Systems, 45(4).
7. Van Doornik B. (2023). Financial access and labour market outcomes: Evidence from developing economies. BIS Working Paper Series, No. 1082.
8. Manoj Kumar M. (2024). Digital financial inclusion and employment generation in Asia. Asian Economic Review, 36(1).
9. OECD (2019). Financing SMEs and Entrepreneurs: Key indicators and employment effects. Paris: OECD Publishing.
10. ILO (2019). World Employment and Social Outlook: Financial access and job creation. Geneva: International Labour Office.

11. Ruziev K. (2024). Connectedness and inequitable access to formal financing in Uzbekistan. In: Central Asia Development Perspectives. Springer.
12. Brown M., Ongena S. (2020). Bank lending and firm performance: Evidence from Europe. Journal of Banking & Finance, 119(1).
13. <https://ipakyulibank.uz/>